

**Utlåtande 2009:204 RIV (Dnr 322-1221/2008)**

## **Åtgärder mot skolk, mobbning och kränkande behandling inom skolan**

**Motion av Eivor Karlsson (mp) (2008:41)**

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande  
Motion (2008:41) av Eivor Karlsson (mp) om ”Åtgärder mot skolk, mobbning och kränkande behandling inom skolan” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

**Föredragande borgarrådet Lotta Edholm** anför följande.

### *Ärendet*

Eivor Persson (mp) har i en motion (2008:41) föreslagit en mängd åtgärder mot skolk, mobbning och kränkande behandling inom skolan. Motionären anser att de lagar som rör skolans område i stort är bra men att tillämpningen brister.

### *Beredning*

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden och Föräldraalliansen i Stockholms stad.

*Stadsledningskontoret* anser att utbildningsnämnden genom vad som beslutats i kommunfullmäktiges budget för 2008 samt genom egna initiativ arbetar aktivt för att förbättra arbetsmiljön i skolan både för personal och för elever.

*Socialtjänstnämnden* anser att ett aktivt arbete med denna inriktning pågår inom staden.

*Utbildningsnämnden* anser att arbetet med trygghet och studiero är ett högt prioriterat område i Stockholms stad. Gemensamma riktlinjer för stadens skolor har tagits fram i syfte att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer samt vara ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för de planer och rutiner skolorna ska/behöver ha.

*Föräldraalliansen i Stockholms stad* anser att det främjande arbetet för god hälsa bland alla aktörer i skolan ska vara en ständigt prioriterad punkt på huvudmannens dagordning oavsett politisk majoritet.

### *Mina synpunkter*

Arbetet med trygghet och studiero är ett högt prioriterat område i Stockholms stad och i det arbetet är just arbetet mot skolk, mobbning och annan kränkande behandling centralt. Skolan ska vara en säker plats där alla känner sig trygga. De frågor som motionären tar upp är viktiga och ett aktivt arbete med denna inriktning pågår inom staden. I januari 2008 antogs en särskild plan för trygghet och arbetsro i Stockholms skolor. Gemensamma riktlinjer för stadens skolor har tagits fram i syfte att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer samt vara ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för de planer och rutiner skolorna ska/behöver ha. Riktlinjerna innehåller åtgärder och skrivningar kring de områden som berörs i motionens första sju punkter.

Alla skolor i staden har likabehandlingsplaner och har också att följa riktlinjerna i arbetet med trygghet och studiero.

Vad gäller uppföljning, motionens punkt åtta och nio, så mäts ogiltig frånvaro i skolorna sedan hösten 2007 och redovisas till fullmäktige i samband med årsredovisningen. Redovisningen kring elever i behov av särskilt stöd i sammanställd form finns inte stadsövergripande. Det åligger varje enskild rektor att se till att de elever som har behov av stöd i någon form också får det. Stödbehoven kan se olika ut beroende på anledning, omfattning och utformning. Skolverket har under 2008 tagit fram ett publikt ”skolblad” för alla skolor. Där finns statistik för flera år bakåt i tiden kring bland annat lärartäthet, andel lärare med pedagogisk behörighet, betyg m.m.

En tydlig samverkan mellan skola och socialtjänst är av yttersta vikt särskilt vad gäller barn som riskerar att fara illa eller far illa. För en övergripande samverkan finns idag den s.k. stadsgemensamma 15-gruppen som har till uppgift att diskutera gemensamma frågor som t.ex. rutiner för samverkan och hur

man kan tydliggöra ansvarsgränser. I denna 15-grupp finns det representanter från samtliga stadsdelsförvaltningar.

Arbetet mot mobbning fortsätter. I förslaget till budget för 2010 föreslås att utbildningsnämnden ska utreda hur en central resurs kan inrättas på utbildningsförvaltningen för att sammanställa kunskaper om verksamma metoder för ökad trygghet och studiero. Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Jag kommer aldrig att låta detta arbete avstanna.

#### *Bilagor*

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2008:41) av Eivor Karlsson

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarråden *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att besvara motionen enligt följande

Arbetet mot skolkl, mobbing och kränkande behandling inom skolan kan utvecklas och förbättras. Stockholms skolor måste kunna erbjuda alla stadens barn en trygg och säker skolmiljö. I det arbetet behöver till exempel skolans kontakt och arbete med hemmen utvecklas.

I slutänden är möjligheten att arbeta för en trygg skolmiljö en fråga om resurser. Många av Stockholms skolor får idag göra stora nedskärningar på grund av den borgerliga majoritetens besparingar. Istället för att öka antalet vuxna i skolan tvingas skolorna minska antalet personal och chanserna för satsningar på utvecklingsarbete för att skapa en trygghet i skolan minskar.

Det är ett tydligt tecken på den styrande majoritetens prioriteringar när man gärna samlar stadsövergripande statistik på olovlig frånvaro och vill att det ska redovisas tillsammans med terminsbetygen, medan man samtidigt inte kan se poängen att samla liknande stadsövergripande statistik angående elevhälsa och elever med behov av särskilt stöd.

Prioriteringarna bör vara de motsatta. Olovlig frånvaro är ett problem som måste hanteras. Men att samla statistik kommer inte att få skolan att bli meningsfull igen för de elever som gör valet att stanna hemma. Att däremot göra en seriös satsning på att få fler elever att må bra, få ökad självkänsla och trivas i skolan kommer att ge ökad närvaro. Dessutom kan olovlig frånvaro vara en signal om andra svårigheter, som inte kan lösas inom skolans ramar.

Skolan måste ta ett större ansvar när det gäller barn med svårigheter. Social kompetens är lika viktigt som färdigheter i matematik och andra traditionella skolämnen. Här har skolan ett stort ansvar.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

Motion (2008:41) av Eivor Karlsson (mp) om ”Åtgärder mot skolk, mobbing och kränkande behandling inom skolan” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 18 november 2009

På kommunstyrelsens vägnar:  
ANN-KATRIN ÅSLUND

Lotta Edholm

*Ylva Tengblad*

**Reservation** anfördes av *Emilia Hagberg* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

## ÄRENDET

Eivor Persson (mp) har i en motion (2008:41) föreslagit en mängd åtgärder mot skolok, mobbning och kränkande behandling inom skolan. Motionären anser att de lagar som rör skolans område i stort är bra men att tillämpningen brister.

## BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden och Föräldraalliansen i Stockholms stad.

### **Stadsledningskontoret**

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktige har fastställt att trygghet och arbetsro ett viktigt och prioriterat område. Skolan ska vara en säker plats där alla känner sig trygga. I budgeten för 2008 är det flera aktiviteter som ska genomföras under mandatperioden för att kommunfullmäktiges mål inom området trygghet och arbetsro ska uppnås. De frågor som motionären tar upp är viktiga och ett aktivt arbete med denna inriktning pågår inom staden.

Utbildningsnämnden har ansvaret för att arbeta med frågor av stadsövergripande karaktär inom skolområdet. Nämnden stödjer skolorna inom en rad olika områden i arbetet med ökad trygghet och studiero. Gemensamma riktlinjer för stadens skolor har tagits fram i syfte att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer. Av dessa framgår tydligt vilka sanktionsmöjligheter lärare och skolledare har för att komma tillrätta med elever som kränker andra elever. Riktlinjerna innehåller åtgärder och skrivningar kring de områden som berörs i motionens första sju punkter. Vidare drivs den så kallade stadsgemensamma 15-gruppen som har till uppgift att diskutera gemensamma frågor som t.ex. rutiner för samverkan och hur man kan tydliggöra ansvarsgränser.

Vad gäller uppföljning, motionens punkt åtta och nio, så mäts ogiltig frånvaro i skolorna sedan hösten 2007 och redovisas till fullmäktige i samband med årsredovisningen. Redovisningen kring elever i behov av särskilt stöd i sammanställd form finns inte stadsövergripande. Det åligger varje enskild rektor att se till att de elever som har behov av stöd i någon form också får det. Stödbehoven kan se olika ut beroende på anledning, omfattning och utformning. Skolverket har under 2008 tagit fram ett publikt "skolblad" för alla skolor. Där finns statistik för flera år bakåt i tiden kring bland annat lärartäthet, andel lärare med pedagogisk behörighet, betyg mm.

Stadsledningskontoret anser att utbildningsnämnden genom vad som beslutats i kommunfullmäktiges budgeten för 2008 samt genom egna initiativ arbetar aktivt för att förbättra arbetsmiljön i skolan både för personal och för elever. Vidare anser kontoret att det alltid går att utveckla arbetssätt och arbetsmetoder för att nå bättre resultat det är därför viktigt att ständigt uppmärksamma arbetet med trygghet och arbetsro i skolan.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att motionen får anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

## **Socialtjänstnämnden**

**Socialtjänstnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att beslutet omedelbart justeras.

*Särskilt uttalande* gjordes av Ulf Kristersson m.fl. (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Karin Rågsjö (v) och ledamöterna Abdo Goriya m.fl. (s), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Gertrud Brorsson (mp), *bilaga 1*.

**Socialtjänstförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 2 juli 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Eivor Karlsson (mp) tar i sin motion upp att skolan måste ha beredskap att möta elever som mår dåligt eller har en besvärlig livssituation. Förvaltningen anser att motionären tar upp viktiga frågor om hur skolan ska arbeta och samverka med andra för att skapa förutsättningar för en bra skola som ger den enskilde eleven möjligheter att nå kunskapsmålen. Skolan ska tillhandahålla en bra arbetsmiljö för såväl elever som lärare och annan skol-personal och följa det regelverk som antagits för skolans verksamhet. Förvaltningen anser att ett aktivt arbete med denna inriktning pågår inom staden.

Ett omfattande regelverk styr skolans verksamhet

Förvaltningen delar Eivor Karlssons (mp) uppfattning att det finns ett omfattande regelverk för hur arbetet i skolan ska bedrivas. Grunden för skolans verksamhet finns i skollagen som innehåller de grundläggande bestämmelserna om förskoleverksamhet,

skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. I läroplanerna beskrivs verksamheternas värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer för arbetet. Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever syftar till att förtydliga skolans ansvar när det gäller att garantera alla barns och elevers trygghet i skolan. Därutöver finns många olika förordningar för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning,

I skollagens 2 kap. 8 § anges att det i alla kommuner ska finnas en av kommunfullmäktige antagen skolplan som visar hur kommunens skolväsende ska gestaltas och utvecklas. Kommunfullmäktige antog den 16 juni 2008 ny skolplan för Stockholm – ”Skola i världsklass”. Staden har även haft en förskoleplan som har upphört att gälla, en ny förskoleplan ska enligt budgeten för 2008 tas fram under året. Socialtjänstnämnden behandlade på sammanträdet den 15 maj 2008 remiss av förslaget till ny skolplan.

Kommunstyrelsen har antagit Trygghet och studiero, riktlinjer för arbetet i Stockholms skolor. Syftet med riktlinjerna är att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer inom staden samt att vara ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för att upprätta de planer och rutiner skolorna ska/behöver ha. Riktlinjerna utgår från en samlad överblick av vad som gäller och hur skolan kan/ska handla i olika situationer utifrån förordning och lagstiftning. Riktlinjerna utgår från skolans värdegrund, som den uttrycks i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan.

Följande planer ska enligt riktlinjerna om trygghet och studiero finnas på stadens skolor:

1. Skolans lokala arbetsplan
2. Skolans likabehandlingsplan.
3. Skolans ordningsregler.
4. Skolans kris- och katastrofplan.
5. Skolans arbetsmiljöplan
6. Handlingsplan för hantering av elevers frånvaro i grundskola och obligatorisk särskola (utbildningsnämnden).

Planerna och skolans ordningsregler ska upprättas och revideras i samverkan med personal, elever och föräldrar. Samtliga ovanstående dokument bör finnas tillgängliga på skolans hemsida.

Samverkan skola - föräldrar och skola - socialtjänst

Myndigheter har, enligt förvaltningslagen 6 §, en allmän skyldighet att samverka. Skyldigheten gäller särskilt kring frågor som rör barn som riskerar att fara illa eller far illa. Den 1 juli 2003 infördes nya bestämmelser om skyldigheter att samverka kring dessa målgrupper. För att socialtjänsten ska kunna ta det yttersta ansvaret för att barn och unga som far illa får stöd och skydd, förtydligades flera lagar kring anmälnings- och uppgiftsskyldigheten enligt socialtjänstlagen (SoL) 14 kap. 1 §.

Bestämmelser infördes i skollagen, polislagen och hälso- och sjukvårdslagen om skyldigheten att anmäla och att lämna uppgifter till socialnämnden. Socialtjänstlagen och övriga berörda lagstiftningar, kompletterades också med bestämmelser om samverkan i över-gripande frågor där socialnämnden fick ansvaret för att aktivt verka för att sådan samverkan kommer tillstånd. Med anledningen av den förändrade lagstiftningen fick Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen och Myndigheten för skolutveckling ett gemensamt uppdrag att utveckla en nationell strategi för samverkan. Myndigheterna har sedan kompletterat den nationella strategin med en fördjupnings- och diskussionsdel, för att öka stödet vid tillämpningen av strategin och gemensamt gett ut strategin som en skrift (Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa (2007)).

Skolan och socialtjänsten har ett gemensamt ansvar för att ge stöd till barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt. Det är skolan som har möjlighet att uppmärksamma tecken på att elever inte har det bra i sin vardag, antingen genom att de skolkar, att de mobbar eller blir mobbade eller att de på andra sätt visar tecken på psykisk eller fysisk ohälsa. Det är oerhört viktigt att inte glömma bort elevernas föräldrar i detta sammanhang, de är de första som måste få veta att deras barn inte har det bra eller beter sig på ett oacceptabelt sätt mot andra.

Att följa upp elevernas närvaro är ett självklart ansvar för skolan samt att omedelbart rapportera till elevernas föräldrar om de är frånvarande utan giltig orsak. Det gäller för skolan att göra detta på ett sätt som inte underförstått anklagar föräldrarna för att vara orsak till elevens brister/symtom. De bästa förutsättningarna har man om man redan från början, innan eventuella problem uppstår, har skapat en förtroendefull samarbetsrelation med alla föräldrar. Föräldrar till barn som har svårigheter kan lätt känna att det är deras fel och uppleva att skolan bara tar kontakt med dem när det är problem med deras barn.

I de fall som skolan behöver anmäla oro till socialtjänsten är det önskvärt att det skapas gemensamma riktlinjer/handlingsplaner för hur detta ska gå till. Även här gäller ett förtroendefullt samarbete med rimliga förväntningar på vad den andre kan uträtta och goda kunskaper om den andres uppdrag. Dessa riktlinjer måste tas fram gemensamt av skolpersonal, företrädesvis elevhälsoteamet och socialtjänstens personal som tar emot anmälningar från skolan. Mycket tid behöver läggas på att förankra de regelverk som styr det uppdrag man har, för att sedan formulera ett gemensamt regelverk för de delar där man har ett gemensamt ansvar för ett barn. Det är också viktigt att det finns elevhälsopersonal i tillräcklig omfattning på varje skola.

Det bör i sammanhanget påpekas att det tar tid och resurser att bygga upp en fungerande, långsiktig samverkan. Det sker omsättning av både elevhälsopersonal och socialtjänstens personal. Samverkan måste byggas upp lokalt utifrån varje skola och soci-



altjänsten i den stadsdel skolan ligger i. Eftersom elever i många fall inte går i den skola de bor närmast är det en stor fördel om detta arbete kan se likartat ut över hela staden och att det skapas gemensamma riktlinjer för hur det ska se ut. Det är också viktigt att inte glömma frisko-lorna där Skolverket står för tillsynen, man måste även samverka med dessa skolor inom staden.

Pågående samverkan mellan skolan och olika samverkanspartner

Under våren 2007 genomförde utbildningsförvaltningen en kartläggning av skolans samverkanspartners och kring vilka frågor som samverkan vanligtvis sker. Översynen gjordes tillsammans med en arbetsgrupp bestående av några förskolechefer och rektorer, representerade från individ- och familjeomsorgen vid några stadsdelsförvaltningar samt från soci-altjänstförvaltningen. Utbildningsförvaltningen konstaterade tre nivåer för samverkan:

- Lokal skol-/stadsdelsnivå där rektor/skola samverkar med stadsdelsförvaltningens olika verksamheter och övriga lokala samverkanspartners kring både generella frågor och enskilda individer.
- Strategisk nivå, där utbildningsförvaltningens driftansvariga chefer samverkar kring specifika frågor med externa partners som t.ex. statliga myndigheter och ideella föreningar.
- Övergripande samverkan på stadsnivå. Forum för denna nivå är den s.k. 15-gruppen med representanter från samtliga stadsdelsförvaltningar och utbildningsförvaltningen. 15 -gruppen leds av en stadsdelsdirektör. Till 15-gruppen har också knutits tre beredningsgrupper. Två av beredningsgrupperna leds av stadsdelsdirektörer och en av direktören för utbildningsförvaltningen. Beredningsgruppernas respektive huvudtema är:
  - Samverkan mellan förskola och skola
  - Kvalitetsarbete inom skolan
  - Samverkan mellan skolan och socialtjänst (individ- och familjeomsorg samt handikappomsorg), där bl.a. samverkansstrukturer kring barn och unga som riskerar att fara illa eller far illa och ”barn och ungdomar med särskilda behov” diskuteras.

Svårigheter som lyfts fram i den lokala samverkan kring barn och unga som riskerar att fara illa eller far illa, är bl.a. att eleverna i skolorna idag inte endast kommer från den stadsdel där skolan är belägen, utan från hela staden och dessutom från andra länskommuner. Den generella uppfattningen är dock att samverkan fungerar när det gäller ett enskilt barn som far illa.

Socialtjänstnämnden behandlade vid sammanträdet den 12 juni 2008 en skrivelse från Ulf Kristersson (m), Lena Kling (fp), Dikran Dison (kd) och Jonas Naddebo (c) med förslag att en gemensam arbetsgrupp ska tillsättas av utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen med uppdrag att kartlägga möjligheter och brister i nuvaran-

de samverkan mellan skola och socialtjänst kring utsatta barn och unga. Samma skrivelse har ställts till utbildningsnämnden av Lotta Edholm (fp) m.fl. Nämnden beslutade att ärendet skulle återremitteras och anförde att man ser positivt på att den så kallade 15-gruppen nu får ett tydligt uppdrag när det gäller frågor som rör samverkan mellan skola och socialtjänst. Att på olika sätt fånga upp de elever som av olika skäl inte kommer till skolan eller vars studier på andra sätt blir lidande av en svår social situation är en angelägen uppgift för staden som kräver kontinuerlig uppmärksamhet.

Nämnden ville emellertid understryka det uppdrag som angavs i skrivelsen, att utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen uppdras att kartlägga brister i samverkan mellan skola och socialtjänst samt återkomma till utbildningsnämnden och socialtjänst-nämnden i ett ärende med konkreta förslag till nya arbetsformer och stadsgemensamma riktlinjer.

## **Utbildningsnämnden**

**Utbildningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 21 augusti 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att beslutet omedelbart justeras.

*Reservation* anfördes av Roger Mogert m.fl. (s), ledamoten Inger Stark (v) och ledamoten Per Olsson (mp), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Per Olsson (mp), *bilaga 1*.

**Utbildningsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 18 juni 2008 har i huvudsak följande lydelse.

### **Skolk, mobbning/kränkande behandling och Barn och elevskyddslagen**

Arbetet med trygghet och studiero är ett högt prioriterat område i Stockholm stad och i det arbetet är just arbetet mot skolk, mobbning och annan kränkande behandling centralt. Under våren har ett långsiktigt arbete startat för att på olika sätt stödja skolorna i detta viktiga arbete. Gemensamma riktlinjer för stadens skolor har tagits fram i syfte att konkretisera ansvar och befogenheter på olika nivåer samt vara ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för de planer och rutiner skolorna ska/behöver ha. Materialet innehåller skrivningar kring de områden som berörs i motionen (särskilt förslag 1-7).

Alla skolor i staden har likabehandlingsplaner och har också att följa riktlinjerna i arbetet med trygghet och studiero. I en mål- och resultatstyrd verksamhet är det den enskilda skolans (rektors) ansvar att avgöra hur undervisningen ska bedrivas samt ta

ansvar för resultatet. Skolhuvudmannens ansvar är att skapa de förutsättningar som krävs för att skolans slutresultat och läroplanens mål ska överensstämja och följa upp resultaten. Under hösten kommer utbildningsförvaltningen därför att skapa en webbplats inom ramen för detta område. Där kommer man bland annat att hitta exempel på likabehandlingsplaner, länkar till organisationen som kan erbjuda stöd (polis, kyrkan m.fl.) och länkar till aktuell lagstiftning.

### **Samverkan**

En tydlig samverkan mellan skola och socialtjänst är av yttersta vikt särskilt vad gäller barn som riskerar att fara illa eller far illa. Myndigheter har en allmän skyldighet att samverka enligt 6 § i förvaltningslagen.

Inför överföringen av stadens grundskolor till utbildningsnämnden den 1 juli 2007 genomfördes en kartläggning av skolans samverkanspartners och kring vilka frågor som samverkan vanligtvis sker.

För en övergripande samverkan finns idag den s.k. stadsgemensamma 15-gruppen som har till uppgift att diskutera gemensamma frågor som t.ex. rutiner för samverkan och hur man kan tydliggöra ansvarsgränser. I denna 15-grupp finns det representanter från samtliga stadsdelsförvaltningar. Till denna 15-grupp är det också kopplat beredningsgrupper. I beredningsgruppen kring ”samverkan mellan skola och socialtjänstens IoF-verksamheter” har en snabbinventering gjorts av hinder för samverkan och idéer kring hur samverkan kan förbättras. Denna redan pågående samverkan har som syfte att utveckla samverkan på den lokala nivån.

I ett tidigare ärende under våren 2008 – Vikten av föräldrars medverkan i stadens skolor, dnr 08-402/767, ställer sig utbildningsförvaltningen positiv till att i samverkan med socialtjänstförvaltningen fortsätta att sprida kunskap om *Guldsitsen* och liknande tankemodeller, för elevers och föräldrars medverkan i stadens förskolor och skolor i syfte att förbättra den psykosociala miljön. Förhållningsättet innebär i korthet att alla föräldrar oavsett bakgrund ska ses som en resurs för sitt barn och bemötas med likvärdig respekt. Skolans former för möten och kontakter med elevers föräldrar måste anpassas så att föräldrarna har möjlighet att delta i den önskade dialogen. Föräldrarna ses som en bundsförvant i arbetet med att klara förskolans/ skolans mål. I ärendet står vidare att förvaltningarna också vill lyfta fram betydelsen av att utvecklingen sker i samarbete mellan förskola/skola och socialtjänst, för att ökar möjligheter till tidiga insatser kring barn och unga som riskerar att fara illa.

### **Uppföljning**

Vad gäller uppföljning så sker den alltid i samband med skolornas kvalitetsredovisningar. Sedan hösten 2007 ska elevers ogiltiga frånvaro delges elev och vårdnadshavare i samband med terminsintyg/terminsbetyg. När samtliga skolor har implementerat frånvaromodulen på Skolwebb (grundskola) och Fronter (gymnasieskola) kommer utbildningsförvaltningen att kunna redovisa dessa siffror på stadsnivå. I direkt anslutning till inlämningen av skolornas kvalitetsredovisning genomförs också den så kallade pedagogiska revisionen. Där sker en fördjupad diskussion, utifrån kvalitetsredovisningen, mellan biträdande grundskolechef och varje skolas ledningsgrupp i syfte att uppmärksamma de uppföljningsområden som är aktuella för den enskilda skolan (för-

slag 8 och 9).

Redovisningen kring elever i behov av särskilt stöd i sammanställd form finns inte stadsövergripande. Det åligger varje enskild rektor att ha kontroll över och se till att de elever som har behov av stöd i någon form också får det. Stödbehoven kan se olika ut beroende på anledning, omfattning och utformning. Även skolans organisation påverkar. En sammanställning av antalet barn inte skulle ge en rättvisande bild. Detsamma gäller om staden i statistikform skall redovisa hur skolornas elevhälsoteam är utformade.

Skolverket har under 2008 tagit fram ett publikt "skolblad" för alla skolor. Där finns statistik för flera år bakåt i tiden kring bl a lärartäthet, andel lärare med pedagogisk behörighet, betyg mm.

## **Föräldraalliansen i Stockholms stad**

**Föräldraalliansen i Stockholms stads** remissvar daterat den 28 augusti 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Föräldraalliansen i Stockholms Stad stöder motionärens intentioner att beredskapen i skolan skall vara hög gällande elever som far illa på olika sätt i skolan. Det främjande arbetet för god hälsa bland alla aktörer i skolan skall vara en ständigt prioriterad punkt på huvudmannens dagordning oavsett politisk majoritet.

På vissa håll i staden arbetar skolor med, ÖPP, Komet, Charlie, Stegvis, Livskunskap eller liknande metoder för ökad trygghet och trivsel i skolan.

### **Föräldrasamverkan**

Ett nära samarbete med hemmen leder till en rad friskfaktorer, för att nämna några:

- Ett positivt klassrumsklimat
- Mindre skolk
- Ökad måluppfyllelse

Sedan 2003 finns en allmän skyldighet att samverka kring barn som far illa, skola socialförvaltning och föräldrar emellan. Vi menar att samarbetet bör utvecklas så att det inte känns utpekande eller skuldbeläggande för enskild förälder. Sociala myndigheter skall vara föräldrarnas förlängda arm och inge förhoppningar om stöd inte för tvivlan och rädsla.

Förebyggande arbete och främjande av relationer som bygger på förtroende och tillit liknande Guldsitsen (och eventuellt andra liknande tankemodeller) har kommit att uppskattas mycket bland föräldrar och skolor.

Vi stöder härmed punkt nr.5, 6, 7, 8 och 9

### **Kommentarer**

Punkt 5. God hälsa och välbefinnande bland berörda elever, lärare och föräldrar är en

förutsättning för elevernas framgång. Elevers, företrädesvis lite äldre elevers, upplevelse av kränkningar av vuxna i skolan måste uppmärksammas och tas på stort allvar då dessa kränkningar är mycket svåra att hantera för eleverna.

Punkt 6 Måste tas på fullaste allvar. Vårdnadshavare ska omedelbart kontaktas t.ex. via SMS när en elev saknas i skolan.

Punkt 7 Redovisning av insatser mot mobbning och kränkningar bör följas upp och utvärderas kontinuerligt.

Punkt 8. Bra att siffror redovisas öppet.

Punkt 9. Bra att det redovisas och bör ske separat för den kommunala skolan och friskolorna.

Angående punkt 1 och 2, 3 och 4 lämnar vi följande kommentarer.

Punkt 1. Det arbete som bedrivs i samverkan mellan socialförvaltningen, stadsdelsnämnderna och utbildningsförvaltningen bör fortsätta och utvecklas vidare. Det ekonomiska ansvaret måste tydliggöras gällande det sociala arbetet i skolan. Alla aktörer måste ges förutsättningar till samarbete oavsett huvudman och om möjligt ta delat ekonomiskt ansvar.

Punkt 2. Idag arbetas en hel del mot mobbning och kränkande behandling i Stockholms skolor, det är ett arbete som naturligtvis skall fortsätta. Innan en viss metod rekommenderas bör vi avvakta MSITs utredning som preliminärt släpps mot slutet av året om vilka handlingsplaner mot mobbning och kränkande behandling som är verkningfulla.

### **Skyldigheter enligt gällande lagstiftning**

Punkt nr 3 och 4 känns som att stödja självklarhet - lagar skall följas annars begås lagöverträdelser.

Riktlinjerna om trygghet och studiero säger att följande skall finnas på skolorna:

- Skolans lokala arbetsplan
- Skolans likabehandlingsplan - I samverkan med eleverna och i samspråk med föräldrarna
- Skolans ordningsregler -skall upprättas och revideras i samverkan med föräldrar elever och personal
- Skolans kris- och katastrofplan.
- Skolans arbetsmiljöplan
- Handlingsplan för hantering av elevers frånvaro i grundskola och obligatorisk sarskola (utbildningsnämnden).

RESERVATIONER M.M.

**Socialtjänstnämnden**

*Särskilt uttalande* gjordes av ordföranden Ulf Kristersson m.fl. (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd) enligt följande.

Samhället kan aldrig överta föräldrars ansvar för sina barn. Skolan och socialtjänsten har dock en oerhört viktig roll att fylla när det gäller stödet till barn och unga, såväl inom den egna verksamheten som genom samverkan. Utgångspunkten måste vara att skola och socialtjänst så långt som möjligt samverkar för att öka barnets möjligheter att få stöd och hjälp i ett tidigt skede.

I februari fick utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen i uppdrag att tillsätta en gemensam arbetsgrupp som ska kartlägga de möjligheter och brister som finns inom skolans och socialtjänstens arbete med utsatta unga och återkomma till nämnden med konkreta förslag för samverkan mellan skola och socialtjänst. Redan nu pågår alltså ett aktivt arbete med denna fråga.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordföranden Karin Rågsjö (v) och ledamöterna Abdo Goriya m.fl. (s) enligt följande.

Till följd av att grundskolan centraliserats har samverkan mellan skolan och socialtjänsten brutit ihop i många stadsdelar och barnen och ungdomarna får stå som de stora förlorarna. Detta påverkar givetvis arbetet mot skolk, mobbing och kränkande behandling.

För att kunna arbeta effektivt för att förhindra skolk, mobbing och kränkande behandling krävs att skolan och socialtjänsten bygger upp en långsiktig strategi tillsammans. Detta förhindras idag av att grundskolan har centraliserats. De besparingar som har lagts på skolans och socialtjänstens område missgynnar de barn och ungdomar som i skolans värld blir utsatta för mobbing och kränkande behandling. För att vi ska komma tillrätta med skolket krävs resurser och en utbyggd elevvård. Något som inte majoriteten har satsat på.

Stockholms skolor måste kunna erbjuda alla stadens barn en trygg och säker skolmiljö. I det arbetet behöver till exempel skolans kontakt och arbete med hemmen utvecklas. Det är också viktigt att elevvårdsteamerna ges förutsättningar att göra ett bra jobb.

I slutänden är möjligheten med att arbeta för en trygg skolmiljö en fråga om resurser. Många av Stockholms skolor får idag göra stora nedskärningar på grund av den borgerliga majoritetens besparingar. Istället för att öka antalet vuxna i skolan tvingas

skolorna minska antalet personal och chanserna för satsningar på utvecklingsarbete för att skapa en trygghet i skolan minskar.

*Särskilt uttalande* gjordes av ledamoten Gertrud Brorsson (mp) enligt följande.

Det är ett tydligt tecken på den styrande majoritetens prioriteringar när man gärna samlar stadsövergripande statistik på olovlig frånvaro och vill att det ska redovisas tillsammans med terminsbetygen, medan man samtidigt inte kan se poängen att samla liknande stadsövergripande statistik angående elevhälsa och elever med behov av särskilt stöd.

Jag ser prioriteringarna vara de motsatta. Olovlig frånvaro är ett problem som måste hanteras. Men att samla statistik kommer inte att få skolan att bli meningsfull igen för de elever som gör valet att stanna hemma. Att däremot göra en seriös satsning på att få fler elever att må bra, få ökad självkänsla och trivas i skolan kommer att ge ökad närvaro. Skolan måste ta ett större ansvar när det gäller barn med svårigheter.

Social kompetens är lika viktigt som färdigheter i matematik och andra traditionella skolämnen. Här har skolan ett stort ansvar

## **Utbildningsnämnden**

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (s), ledamoten Inger Stark (v) och ledamoten Per Olsson (mp) enligt följande.

Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut  
samt att därutöver anföras

Arbetet mot skolk, mobbing och kränkande behandling inom skolan kan utvecklas och förbättras. Stockholms skolor måste kunna erbjuda alla stadens barn en trygg och säker skolmiljö. I det arbetet behöver till exempel skolans kontakt och arbete med hemmen utvecklas.

I slutänden är möjligheten med att arbeta för en trygg skolmiljö en fråga om resurser. Många av Stockholms skolor får idag göra stora nedskärningar på grund av den borgerliga majoritetens besparingar. Istället för att öka antalet vuxna i skolan tvingas skolorna minska antalet personal och chanserna för satsningar på utvecklingsarbete för att skapa en trygghet i skolan minskar.

*Särskilt uttalande* gjordes av ledamoten Per Olsson (mp) enligt följande.

Det är ett tydligt tecken på den styrande majoritetens prioriteringar när man gärna samlar stadsövergripande statistik på olovlig frånvaro och vill att det ska redovisas tillsammans med terminsbetygen, medan man samtidigt inte kan se poängen att samla

liknande stadsövergripande statistik angående elevhälsa och elever med behov av särskilt stöd.

Jag ser prioriteringarna vara de motsatta. Olovlig frånvaro är ett problem som måste hanteras. Men att samla statistik kommer inte att få skolan att bli meningsfull igen för de elever som gör valet att stanna hemma. Att däremot göra en seriös satsning på att få fler elever att må bra, få ökad självkänsla och trivas i skolan kommer att ge ökad närvaro.

Skolan måste ta ett större ansvar när det gäller barn med svårigheter. Social kompetens är lika viktigt som färdigheter i matematik och andra traditionella skolämnen. Här har skolan ett stort ansvar.





## KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2008:41

2008:41

**Motion av Eivor Karlsson (mp) om åtgärder mot skolk, mobbning och kränkande behandling inom skolan**

*Dnr 322-1221/2008*

Skolan måste ha beredskap att möta elever som mår dåligt eller har en besvärlig livssituation. Hänsyn till de individuella behoven måste tas. Det motverkar frånvaro, mobbning och kränkningar. Det finns ofta en gemensam bakgrund till skolk, mobbning/kränkande behandling. Nämligen att problemen inte har åtgärdats i tid. De lagar som rör skolans område är i stort sett bra. Det är tillämpningen som ibland brister.

### *Skolk*

Skolverkets rapport om långvarig frånvaro/skolk har gett upphov till debatt. I Göteborgs-Posten den 15/2 skrev två företrädare för Skolverket att det krävs andra åtgärder än att tvinga barnen till skolan. Det gäller att på ett genomtänkt sätt hantera att allvarliga allvarliga problematik som ofta ligger bakom skolk. Ett fungerande samarbete över myndighetsgränserna är avgörande, skrev de båda företrädarna med anledning av debatten om att låta polis hämta skolkande barn.

Skolverkets rapport handlade inte i främsta rummet om skolk utan om situationer där orsakerna till att eleverna inte går i skolan är komplexa och elevernas stödbehov är stora. Många föräldrar är förtvivlade över att deras barn av olika skäl inte har en fungerande skolgång. Skolverket får dagligen samtal från sådana föräldrar.

Bilden av vad som orsakar frånvaron/skolket skiljer sig ofta åt mellan skolan och hemmet. Skolan gör ofta problemet till något som helt har med den enskilde eleven att göra. Den vanligaste orsaken till långvarig frånvaro är oftast enligt skolan sociala eller psykosociala skäl. Ett svagt stöd hemifrån

kommer på andra plats men hänger ibland samman med skolkl och stök. Föräldrarna anser ofta att skolan har misslyckats med att ge barnet rätt stöd eller att barnet utsätts för kränkande behandling, t.ex. mobbning.

Detta visar hur viktigt det är att skolan verkligen utreder problemen bakom skolkl/frånvaro.

Skolverket anser att föräldrarna måste göras delaktiga i utredningar, beslut och åtgärder som rör eleven och mötas med respekt och förtroende. Ströfrånvaro får inte ges chansen att utvecklas till långvarig frånvaro. Kommunerna måste skärpa sina rutiner för skolpliktsbevakning. Här kan också socialtjänsten ha en viktig roll.

Idag har bara en tredjedel av landets kommuner rutiner för att följa upp långvarig frånvaro som omfattas av skolpliktlagen. Det är f.n. oklart hur situationen är i Stockholm.

### *Mobbning/kränkande behandling*

Det krävs ett medvetet arbete på varje skola för att förebygga, upptäcka och åtgärda mobbning och kränkningar. Det finns bra lagar och föreskrifter men de tillämpas inte alltid.

De lagar och förordningar som finns är skollag, barn- och elevskyddslagen, skolformsförordningar liksom läroplaner. Utöver detta finns Skolverkets föreskrifter (SKOLFS), inklusive Allmänna råd.

I ovanstående lagar och förordningar finns bestämmelser bl.a. om

- Ordningsregler (t.ex. i grundskoleförordningen 6 kap. 8b §)
- Skolplikt ( i skollagen, 3 kap.)
- Åtgärdsprogram där särskilda stödinsatser ska ges till elever som har svårigheter i skolarbetet (se bl.a. grundskoleförordningen, 5 kap. 1§)
- Individuella utvecklingsplaner (se grundskoleförordningen, 7 kap. 1 §).

Även arbetsmiljölagen liksom barn- och elevskyddslagen och likabehandlingsplanen ska vara kända och tillämpas på skolan.

Rektorn har ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden. Skolverket kritiserar nu allt fler skolor för brister i arbetet mot kränkande behandling. Att även vuxna kränker elever är särskilt allvarligt.

### *Barn och elevskyddslagen, BeL*

Det är ”Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever” som förbjuder diskriminering. Lagen kallas också för Barn och elevskyddslagen (BeL). I den lagen står det att varje verksamhet måste ha

en likabehandlingsplan. Skolverket, Barn- och elevombudet och ombudsmännen, JämO, DO, HomO, HO ska utifrån sina ansvarsområden se till att lagen följs, d.v.s. att diskriminering och annan kränkande behandling, t.ex. mobbning, inte förekommer och att verksamheten har en likabehandlingsplan som uppfyller lagens krav. Likabehandlingsplanen är ett dokument och ett verktyg som ska finnas på varje skola ”för att främja barns och elevers lika rättigheter” ....” (se § 6 i lagen).

Idag saknar en stor del av landets skolor, trots lag, ens krav på en korrekt likabehandlingsplan.

Med dessa lagar och förordningar borde man kunna förhindra såväl kränkningar i olika former som långvarigt skolk med eventuell polishämtning som följd. Men skolorna är ibland dåliga på att tillämpa regelverket. En engagerad skolledning och ett fungerande samarbete över myndighetsgränserna är avgörande när det gäller mobbning, kränkningar och skolk.

Ingen kan kräva att skolor alltid ska lyckas. Men skolorna får inte ge upp sina ansträngningar att följa de lagar och föreskrifter som finns samt verka för god arbetsmiljö och lärande. Åtgärdsprogram ska t.ex. utarbetas för elever i behov av särskilt stöd. Frågan är dock i vilken utsträckning detta tillämpas. Det behövs mer personal, inte minst skolsköterskor och kuratorer samt resurspersonal till undervisning. Elever som har störst behov av stöd får inte lämnas i sticket.

#### *BUSS-projektet*

Det finns i Norrköping ett projekt med namnet Barn-Ungdom-Social-Samverkan (BUSS) som startade 2003 och nu ska genomsyra hela verksamheten. Det handlar om samverkan främst mellan skola, socialtjänst och fritid tillsammans med elever. Totalt finns ca. 16.000 ungdomar i åldrarna 7-16 år i Norrköping.

Inom BUSS finns det fyra team som tvärprofessionellt arbetar förebyggande och med elever som har problem. Ytterligare ett team ska börja sin verksamhet och kommer att bestå av två pedagoger som har sin arbetsplats på socialkontoret och organisatoriskt även tillhör socialkontoret. Senast den 15/5 2008 ska varje område som inte har team presentera en plan för styrgruppen hur man ska jobba med samverkan nämndöverskridande och tillsammans med nätverket. Styrgruppen träffas två gånger per halvår.

Sedan starten 2003 har socialkontoret och utbildningskontoret i Norrköping haft varsin programsekreterare som arbetat tillsammans med dessa frågor på 50 % var. Nu förstärker socialnämnden arbetet genom att tillsätta ytterligare en

programsekreterare som enbart ska jobba med frågan om samverkan mellan skola och socialtjänst och andra aktörer.

För att inte denna motion ska utmynna i ”detta gör vi redan” bör utbildningsförvaltningen redovisa för vad som görs, vad som planeras, i vilken omfattning samt ta fram mätningar/statistik så att det går att följa utvecklingen. Det gäller mobbning, kränkningar och skolk såväl som pågående projekt t.ex. liknande BUSS och vilka aktörer som är inblandade. Det är också viktigt att ströfrånvaro, som utvecklats till skolk, redovisas samt vilka insatser som görs för att hjälpa dessa elever samt bistå föräldrarna. En minoritetsgrupp anses ha 27 procent frånvaro på mellanstadiet. Men statistiken på detta område är bristfällig.

#### FÖRSLAG

Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar att ge utbildningsnämnden följande uppdrag:

1. att få till stånd en bättre fungerande samverkan mellan skola, socialtjänst, fritidsverksamhet samt barn- och ungdomspsykiatri
2. att undersöka möjligheterna att använda BUSS-projektet som en förebild
3. att klargöra för skolornas ansvariga att de måste se till att lagar och föreskrifter tillämpas bättre och fullt ut
4. att klargöra för skolornas ansvariga att vid problem ska alla involverade omedelbart kallas till skolan för ett konstruktivt samtal och att en skriftlig handlingsplan upprättas.
5. att uppmana skolorna att anordna obligatoriska temadagar om skolk, mobbning och kränkningar där även vuxenmobbning tas upp
6. att klargöra för skolornas ansvariga att oanmäld ströfrånvaro inte får tillåtas att utvecklas till skolk
7. att till fullmäktige redovisa vad som planeras och pågår när det gäller insatser mot mobbning och kränkningar
8. att till fullmäktige redovisa siffror utvisande dels hur många barn som behöver extra stöd, dels omfattningen av frånvaron i skolan
9. att till fullmäktige redovisa om antalet skolsköterskor, kuratorer samt lärare per elev har minskat eller ökat sedan 2006.

Stockholm den 5 maj 2008

*Eivor Karlsson*